

GIS-strategi för Motala kommun

Diarienummer: KS 2023/00099
Paragraf: §
Beslutsinstans: Motala kommun
Beslutsdatum:

Informationsklassning:
Dokumentansvarig:
Giltighetstid: Tills vidare

Föregående diarienummer:
Föregående beslutsdatum:
Föregående beslutsinstans:
Föregående paragraf:

GIS-strategi för Motala kommun

Inledning

GIS-strategi för Motala kommun är det övergripande styrdokumentet för användning och utveckling av geografiska informationssystem, GIS, i hela kommunen. GIS-strategin ska användas av verksamheter inom Motala kommun för att skapa en gemensam syn på hur arbetet med kommunens GIS ska bedrivas. GIS-strategin beskriver hur geodata ska hanteras samt hur Motala kommun ska arbeta för att öka användningen av GIS i kommunens verksamheter. GIS är ett av flera IT-verktyg för stöd i och utvecklingen av den kommunala verksamheten. GIS är således beroende av kommunens IT-policy.

Syftet med GIS-strategin är att ur ett verksamhets- och ledningsperspektiv säkerställa att följande effekter uppnås:

- att GIS utgör en del av förverkligandet av den kommungemensamma visionen och målen,
- att förvaltning inom GIS-området blir rätt prioriterade mot gällande mål och genomförs på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt,
- att uppnå effektiviseringar och minska risken för dubbelarbete samt att bättre nyttja potentialen i kommunens egen geodata och information,
- samt att förvaltningar och medarbetare som arbetar med GIS samverkar på ett effektivt sätt för Motala kommuns bästa.

Detta är GIS

Ett kommunalt geografiskt informationssystem (GIS) består både av hårdvara, mjukvara, information, rutiner och människor som ajourhåller, styr, leder och utvecklar GIS-verksamheten. Tjänsterna som ett välutvecklat GIS tillhandhåller utgör idag smarta och effektiva verktyg både för planering, beslutsfattande, visualisering, samverkan, kommunikation, hållbarhetsarbete och intelligent informationsförsörjning till nytta för samtliga tjänstemän, beslutsfattare, invånare, föreningar och företag som bor och verkar i en kommun.

Genom GIS kan mycket stora datamängder och olika typer av information och teman länkas samman, samordnas, analyseras och presenteras i en karta i 2D och 3D både fysiskt och digitalt (många gånger även i realtid).

En välstrukturerad GIS-plattform gör att utvald information blir mer tillgänglig och överskådlig i gemensamma interaktiva lägesbilder, jämfört med om den skulle presenteras i grafer, tabeller eller som text.

Kommunens information är i många avseenden knuten till en geografisk plats genom fastighetsbeteckning, koordinat eller adress. Detta medför ett stort antal tillämpningsområden både för kommunala verksamheter och deras uppdrag, tjänster och service till medborgare, beslutsfattare och externa organisationer.

Genom att knyta icke-geografisk information till dess geografiska plats eller utbredning skapas nya möjligheter för planering, analys, beslutsfattande, simulering, visualisering och kommunikation - samt till effektivisering av verksamhetsrelaterade processer på så sätt att verksamheter lättare kan samarbeta, dela och jobba med geografiskt relaterad data tillsammans.

Termer och begrepp

GIS	Geografiskt InformationsSystem. Ett datorbaserat informationssystem med funktioner för insamling, bearbetning, lagring, analys samarbete och presentation av geodata.
Geodata	Data som beskriver företeelser inklusive deras geografiska läge. Geodata kan vara uppmätta, beräknade, uppskattad eller på annat sätt konstaterade eller vara sammanlänkad med eller hämtad från olika verksamhetssystem.
GIS-plattform	Motala kommuns gemensamma plattform för att lagra, analysera och visualisera geodata för interna och externa behov.

Nuläge och bakgrund

Motala kommun strävar efter att vara en attraktiv sjöstad med en befolkningstillväxt i alla kommunens delar. ÖP 2040 beskriver hur vi ska prioritera och använda mark och vatten på ett långsiktigt hållbart sätt när Motala växer. För att nå dit behöver vi arbeta strategiskt med exempelvis mark och exploatering, klimat och energi, trafik, landsbygd, sociala aspekter, miljö och vatten.

Det vi ser är att utmaningarna för den kommunala verksamheten ökar, bland annat genom att vi behöver välfärd för fler, samtidigt som skatteunderlaget blir mindre och personalförsörjningen försvåras inom vissa centrala områden. Vi behöver nyttja våra system och vår data så effektivt som möjligt för planering, beslutsfattande, visualisering och kommunikation och smart förvaltning av offentliga medel till våra utmaningar i samhället. Den snabba utvecklingen inom ny teknik skapar även nya beteenden samt ökade förväntningar och krav från invånare, näringsliv, organisationer och medarbetare.

I kommuner finns enorma mängder data. Data som samlas in av olika parter i olika system. Dessa isolerade data nyttjas inte till sin fulla potential förrän de omvandlas till information. Information som kan användas av hela verksamheten och delas med andra direkt från källan kan bidra till bättre stöd i beslutsfattande, planering, visualisering och kommunikation såväl internt som externt.

GIS har potential att koppla isolerad data och information till användbar geografisk information för många – inklusive att skapa AI-relaterade funktioner och smarta funktioner för automatisering eller analys av data som kan hämtas direkt från olika system och datakällor internt och externt eller från ”uppkopplade saker” som t.ex. smarta papperskorgar och gatlyktor.

(”IoT” internet of things = uppkopplade saker på internet)

Vision för GIS

Motala kommuns ambition med GIS är en komplett och sammanhängande plattform för kommunens samlade behov inom geografisk information. Plattformen har stöd för datalagring, datafångst, dataförsörjning, verksamhetsstöd och de är i möjligaste mån sömlöst integrerade med varandra. Skalbarheten i plattformen låter kommunen bygga ut användningen efter hand när behoven av informationsförsörjning ökar eller förändras.

Kommunens gemensamma GIS-plattform möjliggör att all information kan lagras på ett och samma ställe, vilket gör det möjligt att dela data på ett sömlöst och kvalitetssäkert sätt inom hela kommunen. Informationen som uppdateras i verksamhetssystemen blir direkt tillgänglig i den gemensamma GIS-plattformen. Det behövs inte några kopior av data och användaren kan vara trygg med att det bara finns i en version.

En gemensam GIS-plattform medför att samverkan och samarbete underlättas och befrämjas. Beslutsfattare kan ta beslut baserat på aktuella och relevanta underlag från GIS-plattformen. Motala kommuns verksamheter använder och tillgängliggör lättåtkomlig, lättförståelig och korrekt geodata som underlag för beslut, planering, visualisering och kommunikation i sina uppdrag.

Övergripande mål

Motala kommuns övergripande mål med GIS är en strävan för att ytterligare digitalisera och effektivisera våra verksamheter för medborgarnas bästa. Kommunens gemensamma GIS-plattform är navet för hantering av geodata och ligger som grund för den fortsatta utvecklingen av geodatahantering - inklusive att agera digital infrastruktur för vår kommuns arbete med hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Riktlinjer för GIS

Motala kommuns riktlinjer är framtagna för att kunna säkerställa en effektiv och personoberoende hantering av GIS och geodata. Dessa ska ligga till grund för ett konsekvent agerande i de frågor som rör GIS och geodata.

1. Motala kommuns GIS-plattform är navet för geodata. Plattformen gör det möjligt, och ska i största mån användas, för att koppla ihop geografisk data och information inom och mellan alla förvaltningar.
2. För att koppla samman olika verksamhetssystem tillsammans med ett geografiskt läge krävs det att vissa gemensamma nämnare finns i båda systemen. Vanligtvis är dessa nämnare koordinater, adresser, byggnader, fastighetsbeteckningar, statistikområden, linjebaserade nätverk eller unika identifierare (UUID) för olika typer av data.
3. Motala kommun ska använda databaser som lagringslösning för geodata. Databaserna ska vara förenliga med varandra och anpassade efter relevanta behov. Filbaserad datalagring kommer i andra hand.
4. Geodata ska underhållas och förvaltas i den verksamhet där den används mest genom en tydlig dataägare (= informationsägare).
5. Motala kommuns GIS-verksamhet ska tillhandahålla och underhålla en gemensam GIS-plattform för att lagra tillgängliggöra och presentera geografisk information och data. Till den gemensamma GIS-plattformen räknas inte verksamhetsspecifika system.

Strategiska inriktningar för att uppnå vision och mål

GIS-plattform

Motala kommun ska ha en gemensam GIS-plattform för att underlätta samarbete mellan verksamheterna i organisationen och en gemensam verksamhetsutveckling i övergripande frågor. Teknisk utrustning skall väljas med utgångspunkt från en helhetssyn med produkter som ger bästa ekonomi på lång sikt, med utgångspunkt från såväl investeringskostnader som långsiktig driftsekonomi.

GIS-strategin har ett beroende och en stark koppling till kommunens IT-policy. Detta eftersom GIS består av ett antal databaser och system som ska leva inom ramen för kommunens IT-verksamhet. Det gör att personalen inom GIS och IT skall ha en förståelse för och insyn i varandras arbete.

Komponent i Motala kommuns digitala plattform

Geografisk information utgör en komponent i Motala kommuns digitala plattform. Det innebär att om det finns ett behov av geografisk information i

kommunen ska alltid kommunens GIS-plattform användas i första hand. Om kommunens GIS-plattform inte kan uppfylla ett behov och det finns en lösning utanför kommunens GIS-plattform, ska ansvarig enhetschef för kommunens geografiska informationssystem fatta beslut om att eventuellt frångå komponenten geografisk information. Medarbetare som arbetar med GIS-frågor samt kommunens digitaliseringsteam är i dessa fall rådgivande.

Integration och kopplingar

Kommunen ska använda flexibla och användarnära standardsystem. Det betyder att GIS-lösningarna ska vara integrerbara med övriga relevanta IT-lösningar i kommunen. Ett fullt implementerat GIS har kopplingar eller möjligheter till i stort sett alla andra IT- och verksamhetssystem inklusive deras data. Förvaltnings specifika system skall väljas så att de så långt möjligt kan användas av flera verksamheter samt passar ihop med kommunens GIS-plattform och leder till bästa totalekonomi.

Datakvalitet och tillgänglighet

Motala kommun skall ha en gemensam syn på vilka behov av geografisk data som finns inom kommunen. Informationen som lagras, bearbetas och distribueras skall vara korrekt, ändamålsenlig och tillgänglig vid rätt tidpunkt. Den skall vara lätt att hantera och skyddad mot obehörig åtkomst. Kommunens GIS-utveckling ska bidra till ökad samverkan och utbyte av tjänster mellan kommuner och myndigheter i regionen.

GIS-verksamheten ska i enlighet med EU-direktiv offentligt publicera och tillgängliggöra särskilt värdefulla informationsmängder för samhället, så kallad öppna data. Även andra aktuella föreskrifter och lagar som berör geografisk information, fysisk planering och digitala offentlighetsprinciper för kommuner och regioner i Sverige ska GIS-verksamheten beakta.

Organisation och kompetens

För att förverkliga visionen för GIS ska det finnas en väl anpassad organisation för att sköta de uppdrag och utmaningar på ett effektivt sätt. Organisation och roller finns i bilaga 1.

Medarbetare som arbetar med kommunens GIS-frågor samordnar arbetet med att införa, förvalta och vidareutveckla en kommungemensam GIS-plattform. Dessa medarbetare ska möjliggöra och uppmuntra ökad samverkan gällande geodata, internt såväl som med externa intressenter. Medarbetare som arbetar med kommunens GIS-frågor ska även stötta ledningen i deras beslut genom att synliggöra och föreslå lösningar för att skapa ett effektivt samarbete i de frågor som rör GIS och geodata. Det kan innebära förslag på strategiska avväganden och roller som behöver hanteras.

Kommunens personal ska känna delaktighet och ha relevant utbildning för att kunna använda GIS som ett effektivt verktyg i sitt arbete.

Prioriteringar

Förvaltningar och enheter kommer att ha olika mycket behov vid olika lägen. Uppdrag eller projekt som avviker från grunduppdraget, se bilaga 2, ska prioriteras sinsemellan. Prioriteringen sker utifrån störst kommungemensam nytta, så kallad nyttoanalys, och utifrån de uppdrag och projekt som bedöms bidra till kommunens mål och vision.

Bilagor

Bilaga 1. Roller och ansvar.

Bilaga 2. Grunduppdrag.

GIS-strategi för Motala kommun,

Bilaga 1

Diarienummer: KS 2023/00099
Paragraf: §
Beslutsinstans: Motala kommun
Beslutsdatum:

Informationsklassning:
Dokumentansvarig:
Giltighetstid:

Föregående diarienummer:
Föregående beslutsdatum:
Föregående beslutsinstans:
Föregående paragraf:

GIS-strategi för Motala kommun, Bilaga 1

Roller och ansvar

Kommunstyrelsen

Enligt Reglemente för Motala kommuns nämnder 2021-02-08, har kommunstyrelsen ansvar för att leda inriktningen av kommunens GIS-verksamhet och därmed även GIS-strategin. Kommunstyrelsen kan initiera och göra tillägg i handlingsplaner vad kommunen ska göra och uppnå med GIS-plattformen.

Förvaltningar

I förvaltningarnas digitalisering- och verksamhetsplaner ska behovsstyrda och GIS-relaterade aktiviteter ingå som siktar mot att uppnå kommunens övergripande visioner och strategier för utveckling av Motala kommun. En dialog ska ha skett med medarbetare som arbetar med GIS-frågor i kommunen för att klargöra att aktiviteterna är relevanta och möjliga att genomföra.

Även löpande under året kan behov av GIS-aktiviteter uppstå i kommunens förvaltningar. Ett sådant behov ska formuleras i en behovsanalys och lämnas till medarbetare som arbetar med GIS-frågor och som avgör relevans samt genomförbarhet.

Digitaliseringsteamet

Digitaliseringsteamet består av kommunens digitaliseringsledare. Samtliga förvaltningar är representerade i denna grupp.

I digitaliseringsteamet ska goda GIS-relaterade exempel tas upp för att ge en förståelse samt inspiration till verksamheterna vad kommunens GIS-plattform kan nyttjas till.

Digitaliseringsteamet är även en rådgivande part till medarbetare som arbetar med GIS-frågor samt ansvarig enhetschef för kommunens geografiska informationssystem.

Ansvarig enhetschef för kommunens geografiska informationssystem

Ansvarig enhetschef för kommunens geografiska informationssystem fattar beslut om avsteg från kommunens komponent geografisk information ska göras. Medarbetare som arbetar med kommunens GIS-frågor samt kommunens digitaliseringsteam är i dessa fall rådgivande parter.

Medarbetare som arbetar med kommunens GIS-frågor

Medarbetare samt samordnare som arbetar med kommunens GIS-frågor avgör om inkomna behovsanalys är relevanta samt möjliga att genomföra. Dessa medarbetare arbetar operativt och förvaltar samt utvecklar GIS-plattformen utifrån grunduppdraget, se bilaga 2.

GIS-strategi för Motala kommun, bilaga 2 Grunduppdrag

Diarienummer: KS 2023/00099
Paragraf: §
Beslutsinstans: Motala kommun
Beslutsdatum:

Informationsklassning:
Dokumentansvarig:
Giltighetstid:

Föregående diarienummer:
Föregående beslutsdatum:
Föregående beslutsinstans:
Föregående paragraf:

GIS-strategi för Motala kommun, bilaga 2

Grunduppdrag

GIS grunduppdrag

Motala kommuns GIS består av både kommungemensamma IT-komponenter och verksamhetsspecifika IT-komponenter. Generellt gäller att GIS-verksamheten ansvarar för de kommungemensamma delarna medan respektive verksamhet ansvarar för de verksamhetsspecifika delarna. Som IT-komponent kan räknas programvara, server, data, funktion m.m. De kommungemensamma IT-komponenterna ingår i den gemensamma GIS-plattformen.

Strategiskt viktigt är att GIS-plattformens förmågor nyttjas även för uppföljning och redovisning av nuläge, framdrift och status i olika uppdrag, projekt och uppdateringar av externt inhämtad data.

Möjligheter till automatisering och presentation av status för nya, pågående och genomförda uppdrag på webben och på karta för ökad transparens och kunskap i organisationen ska tillvaratas kontinuerligt.

Här finns goda synnergieffekter och möjligheter att spara tid både för dem som söker efter svar och för dem som annars behöver lägga onödig tid och arbete på att svara på återkommande frågor via mejl, möten och telefon.

GIS-verksamheten ska:

- Tillhandahålla och underhålla en gemensam plattform för att lagra och presentera geografisk information. Till den gemensamma plattformen räknas inte verksamhetsspecifika system. GIS-verksamheten har tolkningsrätt i vad som ingår i den gemensamma plattformen och vad som är verksamhetsspecifika system.
- Ge support till kommunens medarbetare rörande geografisk information och tekniska tillämpningar.
- Arbeta för att tillgängliggöra geografisk information t.ex. genom datautbyte mellan system och publicering av öppna data.
- Medverka vid upphandling av system som använder eller producerar geografisk information.
- Utföra geografiska analyser (vilka som kan utföras beror på verksamhetens kompetenser - alternativt kan hjälp hämtas externt).
- Verka för att plattformens funktioner och möjligheter används i första hand, innan speciallösningar utvecklas eller upphandlas.
- Tillhandahålla ett digitalt bibliotek med goda pedagogiska exempel (artiklar och videos) där tydliga beskrivningar av nyttor och

möjligheter med ett kommunalt GIS och geodatakatalog framgår både för förvaltningar, beslutsfattare, medborgare, föreningar och företag.

- Tillhandahålla och tillgängliggöra enklare utbildningar i kommunens webbkartegränssnitt (kan vara återkommande visningar fysiskt eller digitalt via skärminspelade videos med text och ljud), samt tipsa om relevanta kurser hos tredje part det vill säga leverantör eller konsult.
- Bedriva omvärldsbevakning och informera berörda förvaltningar och nämnder om relevanta händelser, nya lagar, föreskrifter eller öppna seminarier inom tillämpning av GIS och geodata som berör nyttor och utveckling för berörda verksamheter och processer.
- Tillhandahålla ett sökbart system för metadata för geografisk information i syfte att öka både användning, kvalitet och innehåll.
- Samverka med IT-enheten för att säkerställa en stabil och informationssäker driftsmiljö för GIS-plattformen.
- Säkerställa att syfte, nyttor och effektmål med olika GIS-uppdrag och projekt blir ordentligt dokumenterade och lagras i en för beslutsfattare och nya medarbetare lättillgänglig uppdragskatalog för kontinuerlig uppföljning om aktuell status, framdrift, repeterbarhet, och datum för senast utförda uppdatering.

Avsteg från grunduppdraget

Programvaror och förmågor i plattformen ska alltid beaktas och utvärderas innan en speciallösning efterfrågas, vilket även kan innebära förändrat arbetssätt om befintlig plattform kan lösa uppgiften. Speciallösningar blir ofta lätt personberoende och ska enbart skapas när så är helt nödvändigt och ska då noga dokumenteras. Efter leverans av speciallösning ansvarar beställaren för fortsatt funktionalitet. Eventuella extrakostnader (data, konsult, programvara) bekostas av beställaren.

Innan medarbetare som arbetar med kommunens GIS-frågor får ett uppdrag eller projekt, utöver grunduppdraget, ska de alltid rådfrågas om uppdraget eller projektet är genomförbart.